

سنجش و ارزیابی وضعیت مؤلفه‌های مدیریت یکپارچه‌سازی شهری در کلان‌شهر اهواز

مسعود صفایی‌پور (استاد رشته جغرافیا و برنامه‌ریزی شهری، دانشگاه شهید چمران اهواز)

سیده معصومه رضوی* (کارشناس ارشد رشته جغرافیا و برنامه‌ریزی شهری، دانشگاه شهید چمران اهواز)

زهرا محقق (کارشناس ارشد رشته جغرافیا و برنامه‌ریزی شهری، دانشگاه شهید چمران اهواز)

خاطره رمضان‌پور اسعدیه (کارشناس ارشد رشته جغرافیا و برنامه‌ریزی شهری، دانشگاه شهید چمران اهواز)

DOR: [20.1001.1.23452277.1399.10.37.1.9](https://doi.org/10.23452/277.1399.10.37.1.9)

چکیده

تعدد مدیریت و ناهماهنگی سازمان‌ها و نهادهای دولتی و خصوصی متولی امور شهری از مسائل اساسی در حوزه مدیریت شهری است؛ بنابراین امروزه اداره مطلوب شهرها، بدون مدیریت یکپارچه شهری امکان‌پذیر نیست. هدف پژوهش، سنجش و ارزیابی وضعیت مؤلفه‌های مدیریت یکپارچه‌سازی در کلان‌شهر اهواز است. پژوهش براساس هدف، کاربردی و براساس ماهیت، توصیفی - تحلیلی است. مؤلفه‌های مدیریت یکپارچه شهری شناسایی و تبیین شده و با بهره‌گیری از ابزار پرسشنامه محقق ساخته این مؤلفه‌ها در شهر اهواز بررسی شده‌اند. جامعه آماری تحقیق مهم‌ترین دستگاه‌های اجرایی حوزه مدیریت شهری است که فعالیت‌های مشابه و متداخل در حیطه مدیریت شهری انجام می‌دهند؛ از جمله: اداره آب و فاضلاب، سازمان برق، گاز، مخابرات، شرکت‌های خصوصی و سازمان و نهادهایی چون شهرداری، شورای اسلامی شهر، مسکن و شهرسازی، استانداری، نیروی انتظامی و راهنمایی و رانندگی، سازمان بهداشت - درمان و نهاد مردمی. حجم نمونه براساس فرمول کوکران انجام گرفته که مطابق با هر سازمان، پرسشنامه‌هایی اختصاص داده شده است. برای تجزیه و تحلیل داده‌ها از ضریب همبستگی پیرسون و مدل پرامیتی در محیط (V-Promethee) بهره گرفته شد. نتایج ضریب همبستگی پیرسون نشان داد که بین مؤلفه‌های مدیریت یکپارچه‌سازی شهری، رابطه مستقیم و معناداری وجود دارد. در تکنیک پرامیتی نیز رتبه‌بندی نهادها براساس سه تحلیل خروجی (رتبه‌بندی مثبت، رتبه‌بندی منفی و خروجی خالص) صورت گرفته است و وضعیت ابعاد مدیریت یکپارچه شهری به تفکیک نهادها براساس نمره +1 و -1 به دست آمد. شاخص‌های با نمره +1 در سطح مناسب و شاخص‌های با نمره -1 در سطح نامناسب قرار دارند. به صورت کلی وضعیت شاخص‌های مدیریت یکپارچه‌سازی مدیریت شهری از نظر مدیران و کارشناسان سازمان‌های مختلف شهری در شهر اهواز نشان‌دهنده آن است که وضعیت هیچ‌یک از شاخص‌ها، بالاتر از میانگین فرضی نیستند و به ترتیب شاخص‌های هماهنگی، بسترسازی، وحدت، حکمرانی خوب، تعامل، ساختار، انسجام، هم‌پایانی و دیدگاه سیستمی به ترتیب در جایگاه اول تا آخر قرار گرفته‌اند.

مقاله پژوهشی

تاریخ دریافت: ۲۰ شهریور ۱۳۹۹

تاریخ پذیرش: ۱۵ آبان ۱۳۹۹

صفحات: ۲۲-۱

کلید واژه‌ها:

یکپارچه‌سازی، تکنیک پرامیتی، شهر اهواز.

* نویسنده مسئول: سیده معصومه رضوی

پست الکترونیک: razavii.masomeh.95@gmail.com

مقدمه

شهروندان در چارچوب سیاسی اجرا می‌شود که در سطح عالی دولت برای دستیابی به توسعه اقتصادی پایدار مشخص شده است (بابایی و ابراهیمی، ۱۳۹۵: ۱۸). امروزه مدیریت شهری با ذی‌نفعان متعدد، منابع و اقدامات وابسته به یکدیگر، اهداف مشترک و مرزهای نامشخص میان بخش خصوصی و عمومی، رسمی و غیررسمی و بخش‌های جامعه مدنی و دولتی سروکار دارد (عبادی‌نژاد و همکاران، ۱۳۹۶: ۳۰) که علت آن، توسعه روزافزون شهرنشینی است که از مشخصه‌های بارز زندگی اجتماعی در عصر کنونی است که تأثیر عمیقی بر جوامع انسانی داشته است. متناسب با توسعه شهرنشینی و ظهور کلان‌شهرها، مدیریت شهری نیز به تدریج تکامل یافته است. تغییرات در محیط زندگی شهری چنان شتابی یافته است که متخصصان و صاحب‌نظران حوزه‌های مختلف را به بررسی و مطالعه مستمر، برای غلبه بر مسائل و مشکلات رویاروی شهرها به‌ویژه کلان‌شهرها وادار کرده است (ناظمی و همکاران، ۱۳۸۸: ۱). به‌منظور تحقق اهداف فوق، در بسیاری از کشورها امور محلی و مدیریت یکپارچه شهری به یک رده حکومتی ویژه و نسبتاً مستقل و واحد در کل نظام حکومتی واگذار شده است. تلاش‌هایی که در طول ۲۰ سال گذشته منجر به ایجاد یک مدیریت واحد و پایدار در شهرداری‌های شده که امروزه پاسخگوی بسیاری از مسائل شهرها است؛ از جمله: چگونه یک شهر پایدار تعریف می‌شود؟ چگونه به‌طور مناسب جایی را که هستند، توصیف کنند؟ چگونه فرایند رسیدن را مدیریت کنند؟ (فعالیت‌ها) چگونه به این فرایند دست‌یابند؟ (رمضانی فرخ، ۱۳۹۳: ۳). با گذشت بیش از یک قرن از شکل‌گیری ساختارهای سازمانی نوین در حوزه مدیریت شهری در ایران در کنار سابقه تاریخی کهن آن در کشور، براساس جایگاه حقوقی تعریف‌شده برای شهرداری‌ها در ایران، مدیریت شهری، مدیریتی واحد نیست و اداره‌کنندگان شهر مشتمل بر

تعدد مدیریت و ناهماهنگی سازمان‌ها و نهادهای دولتی و خصوصی متولی امور شهری از مسائل اساسی در حوزه مدیریت شهری است. مدیریت شهری روند توسعه، اجرا، هماهنگ‌سازی و ارزیابی راهبردی یکپارچه است که با کمک کنشگران شهری و با در نظر گرفتن اهداف بخش خصوصی و منافع شهروندان در چارچوب سیاسی اجرا می‌شود. امروزه اداره مطلوب شهرها، بدون مدیریت یکپارچه شهری امکان‌پذیر نیست (بابایی، ۱۳۹۵: ۱۷). یکپارچگی که اخیراً در رابطه با طیف وسیعی از سازمان‌ها و نهادهای دولتی، خصوصی و عمومی به‌کار می‌رود و قابل تعمیم به رده‌های مختلف مدیریتی نظیر سیاست‌گذاری، برنامه‌ریزی، نظارت و کنترل و حتی اجراست، نوعی واکنش نسبت به گسترده شدن دامنه فعالیت‌ها و اثرات یک عمل سازمانی/ مدیریتی و تفرق‌های ناشی از آن است. از اواخر دهه هفتاد میلادی که موضوع مدیریت شهری به‌صورت علمی مطرح شد، نحوه یکپارچه کردن فرایند مدیریت شهر نیز یکی از دغدغه‌های مهم اندیشمندان بوده است؛ به بیانی دیگر، پژوهشگران این حوزه علاوه بر تلاش در جهت شناسایی ابعاد و زوایای مدیریت شهری و ارائه تعریفی سیستماتیک از آن، با توجه به ضعف‌ها و مشکلات ناشی از تفرق‌های متعدد کالبدی و مدیریتی موجود در شهر، به دنبال راهی برای ایجاد هماهنگی و یکپارچگی بیشتر در مدیریت شهری بودند (کاظمیان و میرعابدینی، ۱۳۹۰: ۲۸). از این منظر، مدیریت شهری تلاشی است در جهت هماهنگ‌کردن و یکپارچه کردن اقدامات دولتی و خصوصی در جهت چیره‌شدن بر مسائلی که ساکنان شهرهای بزرگ با آن مواجه هستند. مدیریت شهری روند توسعه، اجرا، هماهنگ‌سازی و ارزیابی راهبردی یکپارچه است که با کمک کنشگران شهری و با در نظر گرفتن اهداف بخش خصوصی و منافع

امکان‌پذیر شود. به‌همین منظور، تحقیق حاضر در نظر دارد به شیوه‌ی توصیفی و تحلیلی، با بهره‌گیری از نقطه‌نظرات افراد و گروه‌های ذی‌مدخل در این امر، به سنجش و ارزیابی مؤلفه‌های مدیریت یکپارچه در کلان‌شهر اهواز را مورد بررسی قرار دهد. به‌دلیل آنکه کلان‌شهر اهواز با معضل اساسی عدم‌مدیریت یکپارچه شهری بین سازمان‌ها و نهادی مختلف روبه‌رو است؛ حل این مسئله نیازمند شناسایی و ارزیابی عوامل مؤثر در مدیریت یکپارچه شهری اهواز است. مجموعه شهری اهواز، در حال حاضر با تعدد سازمان‌های متولی اداره امور شهر روبه‌رو است که این امر نتیجه قوانین و مقررات ناهماهنگ و اغلب ناقصی است که به‌نظر می‌رسد نیاز به تجدیدنظر جدی دارد. در حال حاضر سامانه مدیریت شهری در کشور ما حاکم نیست و علاوه بر شهرداری، سازمان‌ها و شرکت‌های دولتی و غیردولتی دیگری نیز عهده‌دار انجام امور محلی هستند. سازمان‌ها و نهادهای متعددی، متولی و مجری مدیریت در شهر هستند و هر کدام قوانین و مقررات مربوط به خود را دارند. با این مقدمه، توجه به تحول در قوانین و مقررات شهری با هدف ایجاد هماهنگی در اداره امور مجموعه شهری اهواز ضروری می‌نماید.

مواد و روش‌ها

پژوهش حاضر بر مبنای هدف از نوع کاربردی و به‌لحاظ ماهیت و گردآوری اطلاعات از نوع توصیفی-تحلیلی است. برای گردآوری داده‌ها و اطلاعات موردنیاز از دو روش کتابخانه‌ای (فیش برداری) و میدانی (پرسشنامه) بهره گرفته شد. جامعه آماری تحقیق مهم‌ترین دستگاه‌های اجرایی حوزه مدیریت شهری که فعالیت‌های مشابه و متداخل در حیطه مدیریت شهری انجام می‌دهند. حجم نمونه براساس فرمول کوکران انجام گرفته که مطابق با هر سازمان پرسشنامه‌هایی اختصاص داده شده است (جدول ۲).

نمایندگان دولت و مردم هستند. این نوع مدیریت متفرق سبب دوباره‌کاری، انجام کارهای موازی و بعضاً از بین رفتن سرمایه‌های عمومی، ایجاد تشکیلات عریض و طویل دیوانی، ایجاد اصطکاک و برخورد اداره‌ها، ناهماهنگی در انجام وظایف و عدم‌مسئولیت‌پذیری می‌شود (کامیار، ۱۳۸۵: ۵۴). به‌بیانی دیگر، در ایران مدیریت شهری در اختیار ۸۱ ارگان است. ساختار شهری نامناسب، هر روز مسائل پیچیده‌تری را بر مشکلات شهرها افزوده است؛ زیرا هر سازمانی با توجه به امکانات و بُعد کاری خود به مسائل شهری نگاه کرده و دیدی جامع وجود نداشته است. این سازمان‌ها نیز ارتباطات زیادی با هم نداشته و در مسائل شهری با هم مشارکت مناسب نداشته‌اند (موسوی و زیاری، ۱۳۹۷: ۹۵) بدین ترتیب مدیریت یکپارچه شهری، یکپارچه‌سازی، حکومت شهری یکپارچه، چه در سطح نظری و چه در سطح عملی گویای این است که سیستم برنامه‌ریزی و مدیریت قادر نخواهد بود تعدد و تکثری را که در ماهیت پدیده‌هایی چون شهرها و مناطق شهری وجود دارد؛ بدون جامع‌نگری، یکپارچه‌سازی تصمیم‌ها و سیاست‌های عوامل مختلف هدایت کند. تعدد، تنوع، تکثر عناصر، ابعاد مختلف شهری و زندگی شهری از یک سو، عوامل تصمیم‌گیر و سیاست‌گذار مؤثر در ساخت شهر و هدایت توسعه آن از سوی دیگر، تهدید بالقوه بزرگی در برابر برنامه‌ریزی و مدیریت یکپارچه منسجم این پدیده به حساب می‌آید (برک‌پور و اسدی، ۱۳۹۰: ۷۹).

با توجه به آنچه گفته شد، شهرهای ایران هم‌اکنون با چالش‌های متعددی روبه‌رو هستند که به‌نظر می‌رسد بسیاری از این چالش‌ها ارتباط چندانی با مقوله اعتبارات و همکاری مردم ندارد و بیشتر آن‌ها مقولات مدیریتی هستند؛ به‌همین دلیل، به‌نظر می‌رسد که چنانچه این بخش به سطح مناسبی ارتقاء پیدا کند، بهبود شرایط ارائه خدمات و دستیابی به توسعه پایدار

جریان خروجی: بیان می‌کند یک گزینه مانند a چقدر از گزینه‌های دیگر برتر است. هرچه این مقدار بیشتر باشد، این گزینه برتر خواهد بود.

جریان ورودی: بیان می‌کند که گزینه‌های دیگر چقدر بر گزینه a برتر هستند. هرچه این مقدار کمتر باشد، این گزینه بهتر خواهد بود.

گام پنجم: به دست آوردن جریان خالص رتبه‌بندی، این جریان توازن میان جریان رتبه‌بندی مثبت و منفی است. جریان خالص بالاتر نشان دهنده گزینه برتر است (فیروزی و همکاران، ۱۳۹۳: ۵۵).

جدول ۱. نهادها مورد بررسی و تعداد حجم نمونه توزیع شده و تکمیل شده (قابل برگشت)

تعداد پرسشنامه تکمیل شده	تعداد حجم نمونه	نهادها
۲۵	۳۰	سازمان آب و فاضلاب
۲۰	۳۰	شرکت برق
۲۷	۳۰	شرکت گاز
۱۹	۳۰	شرکت مخابرات
۱۵	۳۰	سازمان بهداشت
۹۰	۱۰۰	شهرداری
۱۸	۲۰	شورای اسلامی شهر
۲۰	۲۰	شهرداری
۳۲	۴۰	استانداری
۳۰	۴۰	شرکت‌های خصوصی
۱۵	۲۰	نیروی انتظامی و راهنمایی و رانندگی
۳۱۱	۳۹۰	مجموع

(منبع: نگارندگان، ۱۳۹۹)

ب- مبانی نظری تحقیق

مدیریت یکپارچه شهری برای اداره بهتر شهر و به حداقل رساندن مشکلات و معضلات شهری توسعه یافت تا به وسیله آن بتوان شهری توسعه یافته و پایدار ایجاد کرد (Stren, 1993: 131-132). سیاست‌گذاری برای مدیریت یکپارچه شهری و ایجاد چارچوب‌های سازمانی در همه سطوح، مدیریت یکپارچه شهری را

برای تجزیه و تحلیل داده‌ها از ضریب همبستگی پیرسون و مدل پرامیتی در محیط (V-Promethee) بهره گرفته شد.

الف- روش‌شناسی

تکنیک پرامیتی یا روش ساختار یافته رتبه‌بندی ترجیحی: این تکنیک برای غنی‌سازی ارزیابی‌ها است که ژان پیر برنز^۱ و برتراند مارسکال^۲ آن را در سال ۱۹۸۶ برای نخستین بار مطرح کردند. روش پرامیتی جزء روش‌های MADM و به عنوان یک روش کارا و با استفاده از دو واژه ترجیح و بی تفاوتی به دنبال انتخاب بهترین گزینه است (فرجی سبکبار و همکاران، ۱۳۹۰: ۶۱). این روش برای ارزیابی و اولویت‌بندی گزینه‌های گسسته و انتخاب بهترین گزینه بر اساس چند معیار (با مقیاس‌های مختلف اندازه‌گیر به کار می‌رود (Chou et al, 2004). همچنین روش‌های پرامیتی در مواردی که معیارهای تصمیم‌گیری در تضاد بر یکدیگر قرار داشته و تصمیم‌گیران اطلاعات پایه در جدول تصمیم‌گیری را ناکافی می‌دانند، عملکرد مناسبی دارد (عرب حلویی، ۱۳۸۸: ۱۳).

گام اول: گام نخست باید بر پایه رابطه $(a, b) = f_j$ (a) - f_j (b) تفاوت هر یک از گزینه‌ها را در هر یک از شاخص‌ها نسبت به یکدیگر به دست آورد.

گام دوم: میزان برتری هر گزینه با گزینه‌های دیگر، پس از محاسبه میزان تفاوت گزینه‌ها با یکدیگر، مقدار $P_j(a, b)$ به دست خواهد آمد.

گام سوم: میزان مجموع موزون برتری گزینه‌ها را نشان می‌دهد.

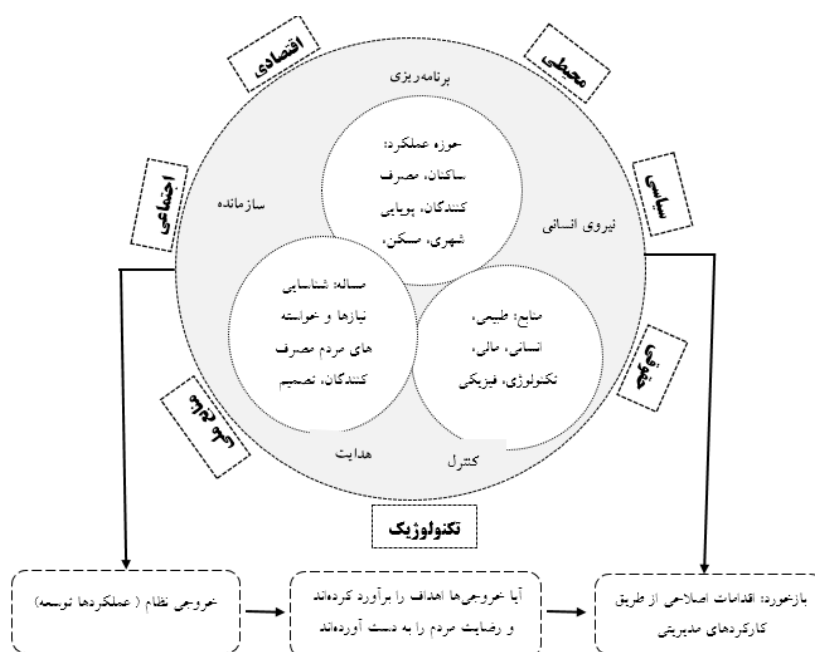
گام چهارم: به دست آوردن جریان رتبه‌بندی مثبت (خروجی) و منفی (ورودی): گزینه‌ها را می‌توان با جریان مثبت یا جریان منفی رتبه‌بندی کرد.

1 . Jean-Pierre bronze
2 . Bertrand Marskal

تصمیم‌گیری است، رویکرد سامانه‌ای در مدیریت شهری برای ایجاد هماهنگی میان تلاش‌ها در سطوح مختلف، یک ضرورت انکارناپذیر است (Chakrabarty, 2001: 335). مدیریت یکپارچه شهری، یکپارچه‌سازی سیاستی و حکومت شهری یکپارچه، گویای این است که سامانه برنامه‌ریزی و مدیریت قادر نخواهد بود تعدد و تکثری را که در ماهیت پدیده‌هایی چون شهرها و مناطق شهری وجود دارد، بدون جامع‌نگری، یکپارچه‌سازی تصمیم‌ها و سیاست‌های عوامل مختلف، هدایت کند؛ بنابراین چارچوب سازمانی مدیریت شهری باید به نحوی طراحی شود که تمام امور شهر، در هر دو زمینه جغرافیایی و عملکردی را تحت پوشش قرار دهد. در چنین شرایطی، هماهنگی‌ها و روابط در مجموع می‌توان اظهار کرد که در زمینه ضرورت یکپارچگی فرایند مدیریت شهری، بین اندیشمندان و صاحب‌نظران این رشته اتفاق نظر وجود دارد. نویسندگان مختلفی سعی کرده‌اند مدل‌هایی را برای این یکپارچگی ارائه کنند؛ اما، این پیشنهادها با هم تفاوت‌هایی دارند؛ به‌طور مثال، برخی از این پیشنهادها به یکپارچه‌کردن وظایف مدیریتی اشاره دارد و برخی دیگر به یکپارچه‌کردن زمینه‌های مختلف کاری نظیر برنامه‌ریزی شهری، جغرافیا و... توجه دارند؛ برخی دیگر به یکپارچه‌کردن روابط نهادهای اثرگذار چون شورای شهر، حکومت مرکزی و حکومت محلی پرداخته‌اند. می‌توان این گونه نتیجه گرفت که یکپارچگی در مقابل تفرق و تعدد، مفهومی است. این تفرق و تعدد می‌تواند در جنبه‌های مختلف عملکردی، سیاسی، برنامه‌ای و... اتفاق بیفتد. برای جلوگیری از نتایج سوء این تفرق، باید هماهنگی برقرار شود (عزیزی و همکاران، ۱۳۹۰: ۸).

به‌عنوان مکانیسم دستیابی به یک فضا و محیطی پایدار و انعطاف‌پذیر شهری به رسمیت شناخته‌است که در دهه‌های گذشته، به حالتی پویا در جهت پیشرفت امروزی در حوزه‌های اقتصاد، فرهنگ، اجتماع و تکنولوژی تبدیل شده‌است (Milojevic, 2018: 323-324).

مدیریت یکپارچه شهری، در تئوری، بر مبنای ارزیابی و بهبود برنامه‌ریزی عقلانی دهه ۱۹۵۰ است و نتیجه ماهیت پیچیده چارچوب شهری و در نگاه اول، سیستم مدیریت یکپارچه شهری به نظر نمی‌رسد که نیاز به تعریف زیادی داشته باشد؛ اما از آنجاکه مدیریت یکپارچه شهری به معنای ادغام تمام سیستم‌ها در جهت توسعه و بهبود مدیریت شهری است و می‌تواند سطوح مختلف هماهنگی برای مدیریت شهری را دربرگیرد، بنابراین نیازمند برخی توضیحات است. مدیریت یکپارچه شهری ادغام استانداردسازی توسعه شهری، پشتیبانی مؤثر از فرایندهای شهری، استفاده از منابع بهینه، کاهش و کمینه‌سازی مشکلات با ارتباط بین حالت‌های مختلف مدیریتی است. حتی اگر این مزایا فقط برای یک محدوده شهری ذکر شده‌باشد، می‌توان فرض کرد که دامنه این نتیجه‌گیری می‌تواند برای سایر مناطق نیز مورد استفاده قرار گیرد. مدیریت شهری در کشورهای در حال توسعه را به‌صورت مفهومی جامع در رویکرد آن نسبت به شهرها و شهرهای کوچک در نظر می‌گیرند. در هسته اصلی آن، این جامع‌نگری مستلزم آن است که مسائل شهری هم‌زمان به‌عنوان مسائل سازمانی برای اطمینان از یک پاسخ استراتژیک و عملیاتی پایدار، یعنی همان ساختار یکپارچه مدیریت شهری نیز در نظر گرفته‌شوند (McGill, 1998: 46). در واقع از آنجاکه عملیات شهری دربرگیرنده تعداد زیادی از عناصر مرتبط با یکدیگر در سطوح مختلف

شکل ۱. مدیریت شهری، ساختار مفهومی، وظایف و عملکردها
منبع: (Chakrabarty, 2001: 333)

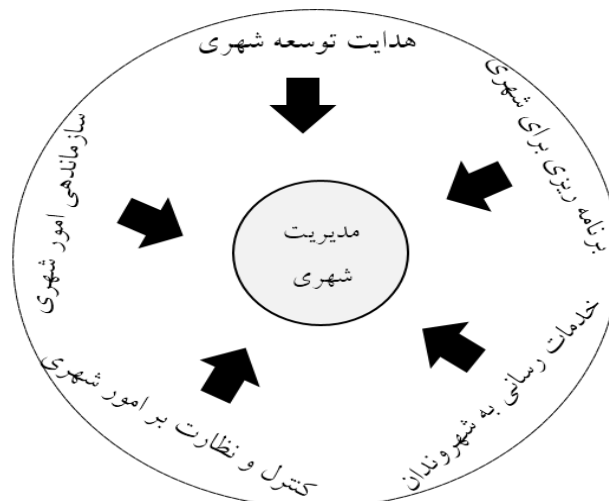
شدیدی به مردم سالاری و دخالت فعال شهروندان در اداره امور مربوط به خود دارد. این امر نیاز به جامعه‌ای پویا را می‌طلبد. در چنین جامعه‌ای مدیران شهری نمایندگان شهروندان محسوب شده و برای جلب رضایت آنان ناچار به پاسخگویی هستند (کاظمیان، ۱۳۷۳: ۵۲).

مدیریت مطلوب شهری یکی از مسائل بسیار مهم انسان امروز است؛ چون با همه جنبه‌های فردی و جمعی زندگی شهروندان دست‌به‌گریبان شده است. مدیریت شهری همچنین با رفاه شهروندان نیز پیوندی تنگاتنگ دارد؛ زیرا باید امکان دستیابی شهروندان به مسکن مناسب، بهداشت، آب سالم، محیط پاکیزه، آموزش، کار، تغذیه، امنیت، امکانات تفریحی و... را فراهم کرده و شهروندان را در به‌کار انداختن تمام توان و استعدادها برای بهبود شرایط زندگی خود یاری کند. مدیریت جدید شهری تنها به معنای تهیه فهرستی از وظایف و فعالیت‌ها برای مدیران نیست. این مدیریت

واژه مدیریت شهری برای اولین بار در سال ۱۹۸۶ از سوی سازمان بین‌المللی برنامه مدیریت شهری که از بانک جهانی مرکز سازمان ملل برای اسکان بشر و برنامه توسعه سازمان ملل حمایت می‌شود، برای بهبود مدیریت رشد شهرها در کشورهای در حال توسعه مطرح شد. در واقع مطرح شدن چنین برداشتی از مدیریت، از نتایج حرکت شیوه متمرکز به سمت مدیریت نسبتاً محلی‌تر در جهت هدایت توسعه شهری به وسیله سازمان‌های محلی است. اصطلاح مدیریت شهری از تنوع مفهومی گسترده‌ای برخوردار است و تاکنون تعریف مشخص و ثابتی در رابطه با مفهوم مدیریت شهری ارائه نشده است. علت این امر مربوط به نحوه اداره شهرها، جدید بودن مفهوم مدیریت شهری و میان‌رشته‌ای بودن آن است که تعاریف متعدد در علوم مختلف (جامعه‌شناسی، برنامه‌ریزی شهری، اقتصاد و...) را در پی داشته است (صادقی‌بخی، ۱۳۸۲: ۲۳). مدیریت شهری پدیده‌ای است که ماهیتاً نزدیکی

جامعه‌ای با توجه به ساختار اقتصادی، اجتماعی و سیاسی خود تعریف خاصی از مدیریت شهری دارد (نظریان و رحیمی، ۱۳۹۱: ۱۱۴). شکل ۲، وظایف و عملکرد مدیریت شهری را براساس مجموعه مباحث فوق به موضوع تحقیق به نمایش می‌گذارد.

شامل برخوردی نوین با مسئله مدیریت مناطق شهری است. شیوه‌ای است نوین از عملکرد یک سازمان، در برخورد با دولت مرکزی و مردم (نوایی، ۱۳۸۲: ۲۳). هر چند ویژگی‌ها و ساختار نهادهای قانونی اداره‌کننده شهر از کشوری به کشور دیگر تفاوت دارد و هر

شکل ۲. وظایف و عملکردهای کلان مدیریت شهری
منبع: (بهرامی، ۱۳۹۵: ۲۳)

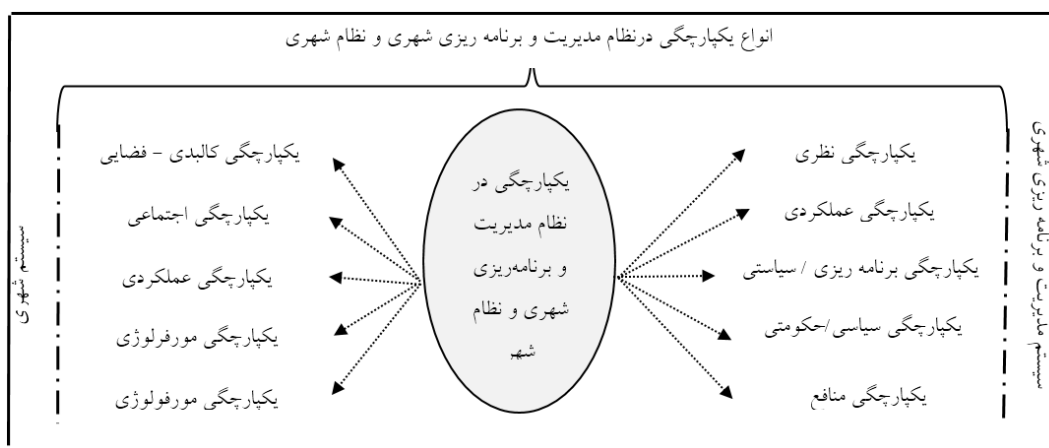
جلوگیری شده و همواره دستگاه یا دستگاه‌هایی پاسخگوی مسائل فرهنگی شهر باشند و به‌گونه‌ای نباشد که به دلیل تداخل مسئولیت‌های مشابه، کسی از زیر بار مسئولیت آن شانه خالی کند (صرافی و عبداللهی، ۱۳۸۷). می‌توان این‌گونه نتیجه گرفت که یکپارچگی مفهومی است در مقابل تفرق و تعدد که این تفرق و تعدد می‌تواند در جنبه‌های مختلف عملکردی، سیاسی، برنامه‌ای و... اتفاق بیفتد و برای جلوگیری از نتایج سوء این تفرق، باید هماهنگی برقرار شود (عزیزی و همکاران، ۱۳۹۰: ۱۲۰).

به‌طور کلی باید گفت که شهرها به‌عنوان نظامی که دارای ابعاد و عناصر پیچیده و پویایی کالبدی، اقتصادی، سیاسی، اجتماعی و فرهنگی هستند، کنترل و هدایت چنین سیستم پیچیده‌ای با مشکلات و دشواری‌های عدیده‌ای روبه‌روست؛ به‌همین دلیل

امروزه محیط کنونی شهرها و ضرورت توسعه و تعالی آن‌ها، بسیاری از دستگاه‌ها و نهادها را وادار می‌سازد تا دارای نقش‌های پیچیده، پویا و گوناگونی باشند. در این میان، بی‌تردید مرزهای سنتی از بین رفته، وظایف دستگاه‌های مختلف درهم آمیخته و برای خدمات‌رسانی مطلوب، ناگزیر دارای برهم‌کنش و وابستگی بسیاری می‌شوند. در چنین شرایطی، دستگاه‌ها و سازمان‌ها باید از رویکردهای مناسبی به‌منظور ایجاد هم‌افزایی به‌عنوان یک مؤلفه راهبردی مهم استفاده کنند. مدیریت واحد شهری یکی از آن رویکردهاست (شماعی و ابراری، ۱۳۹۲: ۷۰). برای سازماندهی امور فرهنگی شهرها لازم است که حتی‌المقدور کلیه فعالیت‌های فرهنگی شهر تحت یک مدیریت واحد اداره شود تا از موازی کاری‌های احتمالی و نیز کم‌کاری در برخی از امور دیگر

راستا راهبردهای مدیریت یکپارچه یا یکپارچه‌سازی و منسجم کردن نظام اداره شهر مطرح شده‌اند (قالیباف و همکاران، ۱۳۹۲: ۵۵). یکپارچه‌سازی نظام مدیریت شهری، خود یکپارچه‌سازی ماهیت شهری را در ابعاد مختلف به دنبال دارد که در شکل ۳ نشان داده‌است.

نظریه‌پردازان و کارگزاران برنامه‌ریز و مدیریت برای دستیابی به کارایی و اثربخشی، تلاش کرده‌اند. سیستم مدیریتی و اداره متناظر با پیچیدگی و پویایی شهرها به‌وجود آوردند تا از طریق آن بتوان در جهت هدایت توسعه یکپارچه و منسجم و نیز رفع مسائل بفرنج این‌گونه فضاهای جغرافیایی اقدام کنند. در همین

شکل ۳. یکپارچگی در نظام مدیریت و برنامه‌ریزی شهری و ماهیت سیستم شهر

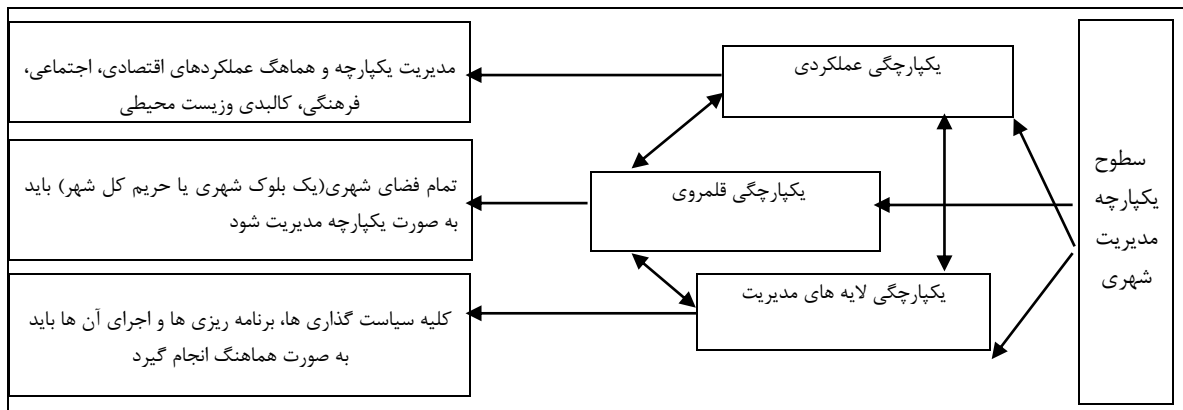
منبع: (قالیباف و همکاران، ۱۳۹۲: ۵۶)

صورت پذیرد. باین حال به‌طور کلی می‌توان یکپارچگی در مدیریت شهری را در سه سطح خلاصه کرد:

- سطح یکپارچگی عملکردی که در واقع اشاره به مدیریت یکپارچه و هماهنگ عملکردهای اصلی شهر دارد.
 - یکپارچگی لایه‌های مدیریتی که در واقع اشاره به هماهنگی در سیاست‌گذاری‌ها، برنامه‌ریزی‌ها و اجرای آن‌ها دارد.
 - سطح یکپارچگی قلمروی (فضایی) که اشاره به مدیریت یکپارچه فضای شهر دارد (Barlow, 1991: 1).
- شکل ۴، سطوح سه‌گانه یکپارچگی در مدیریت شهری و روابط آن‌ها را به هم به نمایش می‌گذارد.

براساس شکل فوق، برخلاف الگوهای متفرق، در الگوهای یکپارچه در نظام مدیریت و برنامه‌ریزی شهری، یکپارچگی در سطوح و موضوعات مختلف نظری، عملکردی، برنامه‌ریزی-سیاست‌گذاری، سیاسی-حکومتی و یکپارچگی منافع گروه‌ها و ذی‌نفعان مختلف صورت می‌گیرد. یکپارچگی در انواعی از سطوح و موضوعات مدیریت و برنامه‌ریزی شهری در عمل یکپارچگی کالبدی-فضایی، اجتماعی، مورفولوژی و اکولوژیکی را به دنبال دارد.

بدین‌سان مدیریت یکپارچه شهری در تلاش برای به‌حداکثر رساندن اقدامات مدیریتی و به‌کارگیری منابع از طریق هماهنگی و مشارکت مجموعه‌ای از نهادها و ارگان‌های درگیر در نظام اداره شهر است. ایجاد مدیریت یکپارچه شهری می‌تواند از روش‌های متعددی

شکل ۴. سطوح سه‌گانه یکپارچگی مدیریت شهری
منبع: (نویدکیا، ۱۳۹۴: ۳۷)

توسعه یافته و سپس سایر کشورها ظهور کرد که ویژگی مهم آن جلب مشارکت‌های مردمی در انجام امور و سپردن کارها به دست آنان است. در این شیوه مدیریت، نظر بر این است که ساختار و تشکیلات گسترده مدیریت فعلی نمی‌تواند به بهره‌وری بالایی دست یابد؛ مگر آنکه بخش‌های عملیاتی و اجرایی خود را به دست شهروندان و نهادهای غیردولتی سپرده و نظارت و سیاست‌گذاری را از آن خود بدارد (دویران، ۱۳۹۳: ۱). در جدول ۲، تفاوت مدیریت سنتی با مدیریت یکپارچه شهری ذکر شده است.

مطالعات نشان می‌دهد که قبل از دهه ۱۹۸۰ مدیریت دولتی به‌طور عام و مدیریت شهری به‌طور خاص مطابق با اصول بروکراتیک که در آن اداره امور شهری بروکراسی، فرایند مشخص، بی‌طرف و تأمین مستقیمی را دربر می‌گرفت که همه امور مربوط به شهر به‌صورت متمرکز و در داخل اتاق‌های مدیریتی یا مهندسی بدون در نظر گرفتن جغرافیای متفاوت سیستم‌ها و زیرسیستم‌های شهری انجام می‌یافت (کیانی و همکاران، ۱۳۹۲: ۸۷)؛ اما بعد از دهه ۱۹۸۰ متناسب با موانع و چالش‌های پیش‌رو مدیریت‌های مختلف ملی و شهری الگوی جدید مدیریت ابتدا در کشورهای

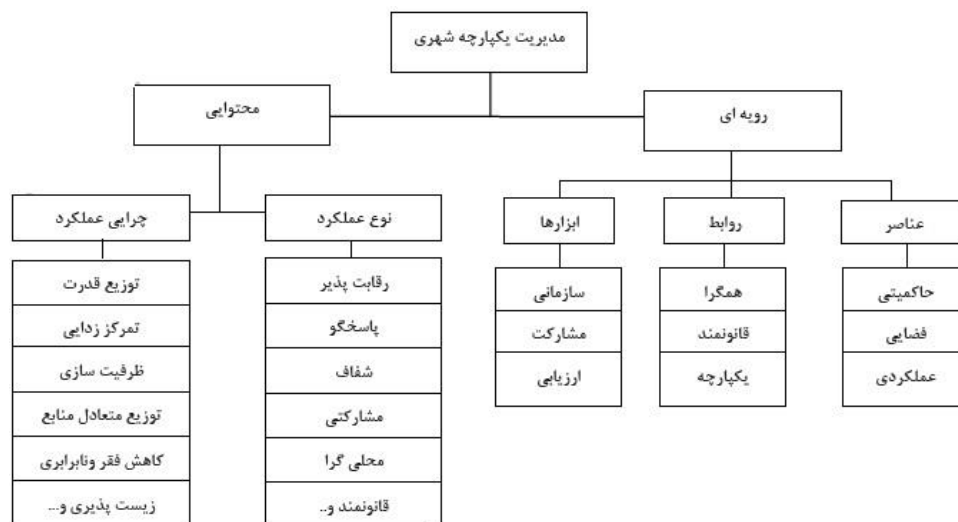
جدول ۲. تفاوت مدیریت سنتی با مدیریت یکپارچه شهری

مدیریت سنتی (حکومت شهری)	معیار مقایسه	مدیریت نوین (حکمرانی - یکپارچه شهری)
تعداد محدود مشارکت‌کنندگان، عوامل اجرایی اساساً دولتی، عدم حضور نهادهای مردمی	کنشگران	تعداد زیاد مشارکت‌کنندگان، عوامل اجرایی بخش‌های مختلف مردمی، خصوصی و عمومی، شکل‌گیری نهادهای محلی
عدم شکل‌گیری مشاوره، عدم همکاری در صورت‌بندی سیاست‌های اجرایی، گستردگی زیاد موضوعات شهری، عملکرد عمدتاً کالبدی- فیزیکی، برنامه‌ریزی و اجرای فن‌گرا	کارکردها و وظایف	انجام مشاوره، همکاری در اجرای سیاست‌ها و صورت‌بندی آن، گستردگی کم موضوعات سیاسی، عملکرد مشارکت محور، توجه به سایر ابعاد زندگی
مرزهای بسته و انعطاف‌ناپذیر، عضویت غیرموازی کاری، سازمانی، عملکرد بروکراتیک، تخصیص منابع از بالا	ساختار	مرزها بسیار باز، عضویت داوطلبانه و خودیار، تعامل و هم‌افزایی سازمانی، عملکرد دموکراتیک، تعامل با توزیع قدرت و تمرکززدا
اقتدار سلسله‌مراتبی و رهبری پیوسته از بالا، میان‌کنش خصمانه و روابط متضاد، برخوردهای غیررسمی، پنهان‌کاری، رقابت انحصاری	قراردادهای میان‌کنش	مشاوره افقی و تحرک درونی، توافق بر سر هنجارها تکنوکراتیک، بازبودن و شفافیت، پاسخگویی نهادهای شهری، نقش نظارتی دولت، رقابت‌پذیری فعال همه نهادها
آزادی عمل بالای دولت از جامعه تسلط و اقتدار دولتی عدم نفوذ گروه‌های ذی‌نفع عدم تعامل و هم‌زیستی بین بازیگران	توزیع قدرت	آزادی عمل اندک دولت از جامعه تسلط پراکنده دولت تعامل و هم‌زیستی بین بازیگران و منفعت‌طلبی چند جانبه هم افزا و هم‌گرا
واگرا و ناپارچه مدیریت شهری سنتی		هم‌گرا و هم‌افزا مدیریت شهری یکپارچه

منبع: (کاظمیان، ۱۳۸۳: ۴۱۱)

محتوایی نوع عملکرد و چرایی عملکرد مورد بررسی قرار می‌گیرد. در شکل ۵، مختصات رویه‌ای و محتوایی مدیریت یکپارچه شهری ذکر شده‌است.

با توجه به جدول ۲، مدیریت یکپارچه شهری شامل دو مختصات رویه‌ای و محتوایی است. در مختصات رویه‌ای، به عناصر، روابط و ابزارها و در مختصات

شکل ۵. مختصات رویه‌ای و محتوایی مدیریت یکپارچه شهری

منبع: (کازمیان و همکاران، ۱۳۹۱: ۵۷)

تجزیه و تحلیل کردند. در این پژوهش به پیداکردن تاکتیک‌ها پرداخته شده‌است که کارآفرینان با به‌کارگیری آن در نهادهای رسمی و غیررسمی رخنه پیدا می‌کنند تا زمینه نهادی مناسبی برای توسعه پایدار شهری ایجاد شود. بابایی و همکار (۲۰۱۷) در پژوهشی در مطالعه مؤلفه‌های مدیریت یکپارچه شهری در اصفهان پرداخته‌اند تا امکان دستیابی به مدیریت یکپارچه شهری در اصفهان را بررسی کنند. نتایج نشان می‌دهد مهم‌ترین عامل برای دستیابی به یکپارچگی، داشتن یک واحد مدیریت شهری واحد است. مؤثرترین روش‌های تحقق این امر عبارت‌اند از: انسجام، برابری، هماهنگی، رویکرد سیستماتیک، تعامل بین دستگاه‌های اجرایی متولی امور شهری و تحقق حکمرانی خوب در شهر اصفهان.

حیدری (۱۳۹۲) در پایان‌نامه خود به سنجش عملکرد مدیریت شهری با تأکید بر شاخص‌های حکمروایی

مهم‌ترین مطالعات صورت گرفته مرتبط با موضوع پژوهش نیز به شرح ذیل است. ون دیجک^۱ (۲۰۰۶) در پژوهشی به بررسی مفهوم مدیریت شهری پرداخته‌است و آن را این‌گونه تعریف می‌کند: تلاش برای هماهنگ کردن و یکپارچه کردن اقدامات دولتی و خصوصی و همچنین برای چیره بر مسائلی که ساکنان شهرها با آن مواجه هستند و ایجاد شهرهای رقابتی‌تر، عادلانه‌تر و پایدارتر. ولتوییس^۲ و همکارانش (۲۰۱۳)، در پژوهشی به ارزیابی نقش کارآفرینی مدیران شهری در توسعه پایدار شهری پرداخته‌اند. آن‌ها در بررسی‌هایشان بر نقش کارآفرینان نهادی در توسعه پایدار شهری اذعان داشته‌اند و چگونگی ایفای این نقش از سوی کارآفرینان مدیران شهری را

1. Van Dijk
2. Woolthuis

و در وضعیت پایداری ضعیف و کمتر از متوسط قرار دارند. سرور و همکاران (۱۳۹۶) در تحقیقی با عنوان واکاوی عوامل مؤثر بر تحقق‌پذیری مدیریت یکپارچه شهری تهران نشان داده‌اند که مؤلفه‌های بسترهای قانونی، ضعف زیرساختی، همپوشانی وظایف سازمانی در ارگان‌های مختلف مربوط به مدیریت شهری، عدم تلفیق جایگاه نظام مدیریت شهری، تعداد نگرش و دیدگاه‌های سیاسی، مؤثرترین و تأثیرگذارترین عوامل در تحقق‌پذیری مدیریت یکپارچه کلان‌شهر تهران از دیدگاه مدیران شهری و کارشناسان هستند. رضایی و همکاران (۱۳۹۷) در پژوهش خود به بررسی و تحلیل ساختار مدیریت یکپارچه شهری در کلان‌شهر شیراز پرداخته‌اند. نتایج این پژوهش نشان می‌دهد که تقویت هم‌افزایی و تشریک مساعی درون‌نهادی و برون‌نهادی می‌تواند منجر به تقویت مدیریت یکپارچه شهری در بافت تاریخی کلان‌شهر شیراز شود و برعکس کاهش آن منجر به مدیریتی عمودی و موازی می‌شود.

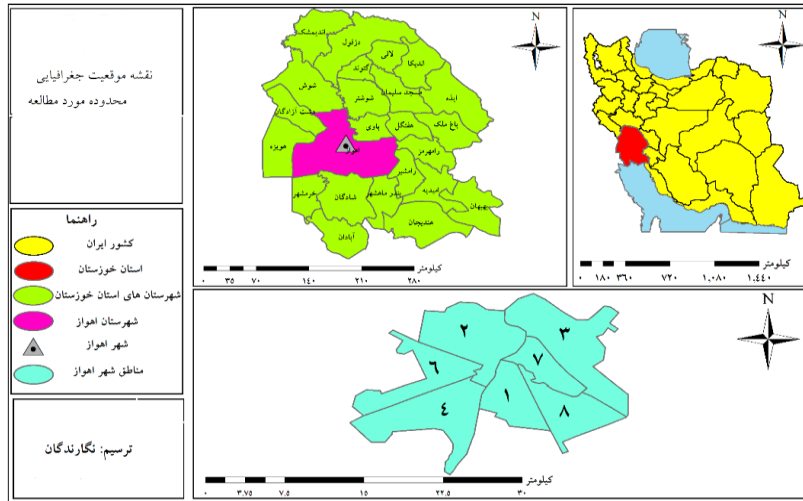
محدوده مورد مطالعه

شهر اهواز به‌عنوان یکی از شهرهای بزرگ ایران و مرکز شهرستان اهواز و استان خوزستان از نظر جغرافیایی بین ۴۹ درجه و ۱۱ دقیقه طول شرقی تا ۳۱ درجه و ۵۰ دقیقه عرض شمالی قرار گرفته‌است. این شهر با مساحت ۲۲۰ کیلومترمربع دومین شهر وسیع ایران پس از تهران است. شهر اهواز از سمت شمال به شهرهای شیبان، ویس، ملاتانی، شوشتر، دزفول و شوش؛ از شرق به شهرستان رامهرمز؛ از غرب به شهرهای حمیدیه و دشت آزادگان و از سمت جنوب به شهرهای شادگان، بندر ماهشهر، خرمشهر و آبادان محدود می‌شود. وسعت شهر اهواز در محدوده قانونی شهری ۲۲۰ کیلومترمربع، در محدوده خدماتی ۳۰۰ کیلومترمربع و در محدوده استحقاقی ۸۹۵ کیلومترمربع است (حسینی شه‌پریان، ۱۳۹۴: ۷۵). این

خوب شهری در شهر یزد پرداخته‌است. جامعه آماری پژوهش وی شامل دو گروه از شهروندان و کارشناسان شهری بوده‌است. یافته‌های این پژوهش نشان داده‌است که از دیدگاه شهروندان مدیریت شهری در زمینه حکمروایی خوب شهری میانگینی پایین‌تر از حد متوسط داشته‌است؛ اما از دیدگاه کارشناسان شهری در ۵ شاخص اثربخشی و کارایی، شفافیت، قانون‌مداری، مسئولیت و پاسخگویی و شاخص بینش راهبردی میانگینی بالاتر از حد متوسط داشته‌اند. قالیباف و همکاران (۱۳۹۲) در پژوهشی به نقش تقسیمات شهر در مدیریت یکپارچه شهر تهران پرداخته‌اند. براساس نتایج به‌دست‌آمده دستیابی به توسعه یکپارچه و پایدار شهری و نیز خدمات‌رسانی هماهنگ و یکپارچه به فضای شهری در گروه مدیریت یکپارچه فضای شهری و مدیریت یکپارچه فضای شهری خود در گروه رعایت اصل تقسیم سلسله‌مراتبی فضای شهری است، امری که در کلان‌شهر تهران تحقق نیافته‌است. ربیعی‌فر و همکاران (۱۳۹۳)، در پژوهشی با استفاده از مدل VIKOR و AHP به سنجش پایداری شهری در شهرهای استان زنجان پرداخته‌اند. یافته‌های حاصل شده از تحقیق نشان داده‌است که براساس امتیاز نهایی خروجی مدل‌ها شهر هیدج کمترین مقدار را داشته و با‌عنوان پایدارترین شهر استان در رتبه اول قرار گرفته و شهر سجاس با حداکثر مقدار به‌عنوان ناپایدارترین شهر استان محسوب شده‌است و امتیازهای حاصل شده، بیانگر این واقعیت است که شکافی بین شهرهای استان از لحاظ پایداری حاکم است. سرایی و علیان (۱۳۹۴) در پژوهشی به سنجش میزان پایداری محله‌ای در بافت تاریخی شهر یزد پرداخته‌اند. برای نیل به اهداف پژوهش خود با استفاده از منطق فازی به سنجش پایداری محلات اقدام کرده‌اند. نتایج پژوهش آن‌ها گواه بر آن است که محلات بافت تاریخی این شهر از نظر پایداری در شرایط مساعدی به‌سر نمی‌برند

و شهر اهواز به هفت منطقه شهری تقسیم شده است. در شکل ۶، موقعیت شهر اهواز به تفکیک مناطق آمده است.

شهر تا سال ۱۳۹۰ دارای هشت منطقه شهرداری بوده که هر یک سه یا چهار ناحیه را شامل می‌شد؛ ولی در سال ۱۳۹۱، منطقه پنج آن از دیگر مناطق شهری جدا

شکل ۶. موقعیت جغرافیایی شهر اهواز در شهرستان، استان، کشور
ترسیم: (نگارندگان، ۱۳۹۹)

در نظر گرفت؛ به عبارت دیگر، هرچه مقدار آن از ۳ کوچک‌تر و به ۱ نزدیک‌تر باشد، نشان‌دهنده وضعیت نامناسب و هرچه مقدار آن از ۳ بزرگ‌تر و به ۵ نزدیک‌تر باشد، نشان‌دهنده وضعیت مناسب است. مطابق با نتایج جدول ۳، وضعیت هیچ‌کدام از ابعاد مدیریت یکپارچه در شهر اهواز مناسب نیست.

یافته‌ها

در این بخش از بررسی، هر یک از ابعاد مدیریت یکپارچه شهری که خود مشتمل بر گویه‌های مختلفی است، اندازه‌گیری شده و سپس وضعیت آن‌ها تعیین شده است. میانگین سنجش مدیریت یکپارچه شهری عددی است حداقل ۱ و حداکثر ۵ که می‌توان عدد ۳ را به عنوان حد وسطی برای آن

جدول ۳. وضعیت شاخص‌های مدیریت یکپارچه در کلان شهر اهواز

ردیف	عنوان	میانگین	تفسیر	میانگین	تفسیر
همه‌گویی	هماهنگی میان مراکز تصمیم‌های کلیدی و اساسی سازمان‌ها	۲/۸۸	ضعیف	۲/۸۷	هماهنگی میان مراکز تصمیم‌های کلیدی و اساسی سازمان‌ها
	وجود هماهنگی میان مراکزی که اقدام به تصویب برنامه‌ها می‌کنند.	۲/۵۴		۲/۹۹	وجود هماهنگی میان مراکزی که اقدام به تصویب برنامه‌ها می‌کنند.
	وجود هماهنگی میان اقدامات و فعالیت‌های اجرایی مشترک میان سازمان‌های متولی امور شهری	۲/۸۰		۲/۹۱	وجود هماهنگی میان اقدامات و فعالیت‌های اجرایی مشترک میان سازمان‌های متولی امور شهری

۲/۷۰	وجود یک کانون رهبری فراسازمانی برای سامان‌دادن به پراکندگی مدیریت امور شهری	فرماندهی	۲/۷۵	وجود هماهنگی میان سازمان‌های متولی امور شهری	حکمرانی خوب
۲/۷۲	وجود یک مرکز برنامه‌ریزی و تصمیم‌گیری فراسازمانی برای این سازمان و سایر سازمان‌های متولی امور شهری		۲/۷۲	کیفیت نظام پیشنهادهای کارکنان سازمان	
۲/۳۵	وجود مرکزی برای مطالعه و طراحی قبل از برنامه‌های اجرایی و عملیات		۲/۸۸	میزان کیفیت نظام پیشنهادهای شهروندان	
۲/۲۸	وجود زیرساخت‌های مناسب ارتباطی (پهنای باند، اینترنت، تلفن و...)	سبترسازی	۲/۹۱	وجود جلساتی برای تبادل دانش و تجربیات	
۲/۲۷	مناسب بودن وضعیت زیرساخت اطلاعاتی		۲/۷۲	در دسترس قراردادن اهداف، طرح‌ها و صورت‌های مالی سازمان برای شهروندان	
۲/۷۲	وجود تعامل بین این سازمان با سایر سازمان‌های متولی امور شهری	تعامل	۲/۷۲	ارائه اطلاعات عملکردی، به‌موقع، عینی و به‌طور شفاف	
۲/۸۱	ایجاد شرایطی برای ایجاد تعامل مؤثر با شهروندان		۲/۸۶	تدوین بیانیه‌ای رسمی از سوی سازمان برای تشریح انواع تصمیمات سازمانی	
۲/۷۰	وجود تنوع شغلی و کاری در سازمان‌ها	ساختار تشکیلاتی	۲/۴۷	مشارکت شهروندان، در طراحی پروژه‌ها، برنامه‌ها و اقدامات	
۲/۷۲	مشارکت کارکنان در تصمیم‌گیری‌های سازمانی		۲/۵۳	گزارش عملکرد سازمان به شهروندان	
۲/۳۲	اخذ تصمیم‌های مهم در سازمان‌ها با استفاده از فرایند بحث عمومی		۲/۸۸	گزارش عملکرد سازمان به نهادهای ذی‌صلاح	
۱/۶۶	مشارکت کارکنان در تصمیم‌گیری‌های سازمانی		۲/۸۰	گزارش عملکرد سازمان به سرمایه‌گذاران غیردولتی و تشکل‌های کاری	
۲/۲۶	وجود خطوط گزارش‌دهی واضح و روشن		۲/۶۸	وجود سازوکارهای پاسخگویی برای شهروندان	
۲/۵۳	وجود روش‌های انجام کار از پیش تعریف و تعیین شده		۲/۸۰	مسئولیت‌پذیری سازمان در قبال ذی‌نفعان خود	
۲/۴۲	نظارت دقیق در خصوص رعایت آیین‌نامه‌ها و بخشنامه‌ها		۲/۶۰	میزان اهمیت سازمان به اجرای قوانین و مقررات در تصمیم‌گیری‌ها و اجرای امور	
۲/۵۱	وجود دیدگاه کل‌نگرانه در مواجهه با مسائل پیچیده شهری در سازمان		۲/۴۵	در اختیار قرار دادن تمامی امکانات به کارکنان، برای توانمندی در برخورد با مشکلات	
۲/۱۷	وجود دیدگاه مشترکی میان اقدامات کاری سازمان‌های متولی امور شهری	دیدگاه سیستمی	۲/۴۳	وجود همبستگی سازمانی بین مدیران سازمان‌های متولی امور شهری، در رابطه با اقدامات اجرایی	
۲/۰۷	نزدیکی دیدگاه‌ها و اهداف سازمان‌های متولی امور شهری		۱/۹۱	وجود همبستگی بین مدیران و کارکنان	
۲/۲۸	هم‌راستایی اهداف بلندمدت سازمان‌های متولی امور شهری		۲/۶۶	وجود همبستگی بین این سازمان و سایر سازمان‌های متولی امور شهری	
			۲/۶۲	متعهد بودن کارکنان نسبت به امور اجرایی مربوط به شهر	انسجام

منبع: (یافته‌های پژوهش، ۱۳۹۹)

پیرسون در محیط SPSS استفاده شد. این ضریب شدت رابطه و نوع رابطه (مستقیم یا معکوس) بین

برای بررسی رابطه موجود بین ابعاد بررسی‌شده مدیریت یکپارچه شهری از ضریب همبستگی

دو متغیر را نشان می‌دهد و مقدار آن بین $+1$ تا -1 متغیر است. نتایج حاصل از ضریب همبستگی پیرسون نشان می‌دهد که بین همه ابعاد مورد بررسی، رابطه‌ای مستقیم (همبستگی مثبت) و معناداری وجود دارد؛ یعنی وضعیت هر یک از ابعاد با ابعاد دیگر در ارتباط است (جدول ۴).

جدول ۴. بررسی میزان همبستگی بین ابعاد مدیریت یکپارچه شهری

ابعاد	هماهنگی	حکمرانی خوب	همپایانی	وحدت فرماندهی	انسجام	بسترسازی	تعامل	ساختار تشکیلاتی	دیدگاه سیستمی
همبستگی	هماهنگی	۱	۰/۴۹۹	۰/۴۹۴	۰/۱۸۲	۰/۱۵۱	۰/۱۷۸	۰/۲۹۶	۰/۱۳۹
	حکمرانی خوب	۰/۴۹۹	۱	۰/۲۵۰	۰/۱۵۳	۰/۲۳۷	۰/۵۰۳	۰/۴۹۵	۰/۱۱۳
	همپایانی	۰/۴۹۴	۰/۲۵۰	۱	۰/۱۲۹	۰/۱۴۷	۰/۱۵۵	۰/۱۷۰	۰/۱۲۵
	وحدت فرماندهی	۰/۱۸۲	۰/۱۵۳	۰/۱۲۹	۱	۰/۲۰۴	۰/۱۲۹	۰/۴۹۲	۰/۱۸۰
	انسجام	۰/۱۵۱	۰/۲۳۷	۰/۱۴۷	۰/۲۰۴	۱	۰/۲۵۰	۰/۱۵۲	۰/۷۰۳
	بسترسازی	۰/۱۷۸	۰/۵۰۳	۰/۱۵۵	۰/۱۲۹	۰/۲۵۰	۱	۰/۳۷۰	۰/۱۰۴
	تعامل	۰/۵۲۶	۰/۴۷۶	۰/۱۷۰	۰/۴۹۲	۰/۱۵۲	۰/۳۷۰	۱	۰/۱۱۵
	ساختار تشکیلاتی	۰/۲۹۶	۰/۴۹۵	۰/۱۱۱	۰/۱۶۸	۰/۱۲۶	۰/۶۵۶	۰/۴۴۰	۱
	دیدگاه سیستمی	۰/۱۳۹	۰/۱۱۳	۰/۱۲۵	۰/۱۸۰	۰/۷۰۳	۰/۱۰۴	۰/۱۱۵	۰/۱۷۷

سطح معناداری: ۰/۰۰۱ / حجم نمونه: ۵۱۱

منبع: (یافته‌های پژوهش، ۱۳۹۹)

همپایانی، فرماندهی، انسجام و...) در شهر اهواز در سطح مناسبی قرار دارند و تمام قوانین و مقررات آنان رعایت و وظایف و عملکردهای موردقبول است. از طرفی مقادیر با جریان خالص منفی در سطح نهادهای شرکت مخابرات، بهداشت- درمان، استانداری، شهرداری، آب و فاضلاب و شورای اسلامی شهر نشان‌دهنده آن است که شرایط یا زمینه مدیریت یکپارچه در شهر اهواز فراهم نشده است و با شاخص‌های یکپارچه‌سازی درجهت مدیریت بهتر شهر اهواز فاصله دارند. نظر شهروندان نیز گویای این مسئله است که نهادهای ۱۱ گانه مورد بررسی، از لحاظ عملکردی ضعیف هستند و نهادها در وظایف و عملکردهای خود با هم منسجم نیستند و مشارکت آن‌ها نادیده و با شهرداری و شورای اسلامی شهر در یک راستا حرکت نمی‌کنند.

به منظور رتبه‌بندی یا اولویت کامل وضعیت ابعاد مدیریت یکپارچه‌سازی از نگاه نهادهای شهری و شهروندان از مدل پرامیتی در محیط (-V Promethee)، بهره گرفته شد. در روش اولویت‌بندی کامل، بین جریان‌های طبقه‌بندی مثبت و منفی، تعادل ایجاد می‌شود. جریان خالص بیانگر گزینه بهتر است. در جدول ۵، رتبه‌بندی نهادها براساس سه تحلیل خروجی (رتبه‌بندی مثبت، رتبه‌بندی منفی و خروجی خالص) صورت گرفته است. مطابق با نظر ۳۱۱ کارشناس از ۱۱ نهاد شهری به ترتیب نیروی انتظامی و راهنمایی و رانندگی، شرکت گاز، شرکت‌های خصوصی، شرکت برق و شهرسازی با مقادیر مثبت و منفی، بیشترین جریان خالص را به خود اختصاص داده‌اند؛ یعنی کارشناسان نهادهای مذکور متعقدند ابعاد مدیریت یکپارچه‌سازی (هماهنگی، حکمرانی خوب،

جدول ۵. رتبه‌بندی نهادها براساس جریان خروجی از مدل پرامتی

رتبه‌بندی مثبت (phi+)	رتبه‌بندی منفی (phi-)	رتبه‌بندی خالص (phi)	نهاد
۰/۷۵	۰/۳۱	-۰/۵۳	نیروی انتظامی و راهنمایی و رانندگی
۰/۶۷	۰/۳۱	-۰/۳۶	شرکت گاز
۰/۶۲	۰/۳۵	-۰/۳۷	شرکت‌های خصوصی
۰/۵۲	۰/۴۴	-۰/۰۸	شرکت برق
۰/۵۱	۰/۴۴	-۰/۰۷	شهرسازی
۰/۴۸	۰/۴۹	-۰/۰۰۹	شرکت مخابرات
۰/۴۵	۰/۵۲	-۰/۰۷۴	بهداشت- درمان
۰/۴۵	۰/۵۲	-۰/۰۷۴	استانداری
۰/۳۲	۰/۶۲	-۰/۲۹	شهرداری
۰/۳۴	۰/۶۳	-۰/۲۹	سازمان آب و فاضلاب
۰/۰۴	۰/۹۵	-۰/۹۰	شورای اسلامی شهر

منبع: (یافته‌های پژوهش، ۱۳۹۹)

یکپارچه در سطح نهادهای بهداشت- درمان، استانداری و آب و فاضلاب شهر اهواز مناسب نیست. نکته مهم این است که کارشناسان شهرداری و اعضای شورای اسلامی شهر اهواز معتقدند که بین این دو نهاد اصلی مدیریت شهری با نهادهای دیگر، هماهنگی، همپایانی، انسجام، تعامل، بسترسازی، وحدت فرماندهی و... وجود ندارد و به این دلیل حکمرانی خوب شهری دچار چالش می‌شود و مدیریت یکپارچه شکل نخواهد گرفت؛ از طرف دیگر نیز مسائلی چون ضعف مدیریتی، بروز نبودن قوانین شهری و شهرداری‌ها، ناتوانی مسئولان در بدنه شهرداری و شورای اسلامی شهر و... در تحقق نیافتن مدیریت یکپارچه شهر اهواز دخیل است.

جدول ۶، وضعیت ابعاد ۹ گانه را به تفکیک نهادها براساس نمره +۱ و -۱ نشان می‌دهد. شاخص‌هایی با نمره +۱ در سطح مناسب و شاخص‌های با نمره -۱، در سطح نامناسب قرار دارند. مطابق با نتایج، در نهاد نیروی انتظامی و راهنمایی و رانندگی به‌جز بُعد همپایانی مابقی ابعاد وضعیت مناسب دارند. در شرکت گاز نیز به‌جز بُعد هماهنگی، وضعیت دیگر ابعاد مناسب است. در شرکت‌های خصوصی انسجام و ساختار تشکیلاتی در جهت ایجاد مدیریت یکپارچه ضعیف است؛ ولی وضعیت ابعاد دیگر قابل قبول است. در شرکت برق وضعیت دو بُعد هماهنگی و همپایانی ضعیف و در سازمان شهرسازی و شرکت مخابرات نیز هماهنگی، وحدت فرماندهی، ساختار، دیدگاه سیستمی و همپایانی وضعیت نامناسبی دارند. وضعیت اکثر ابعاد مدیریت

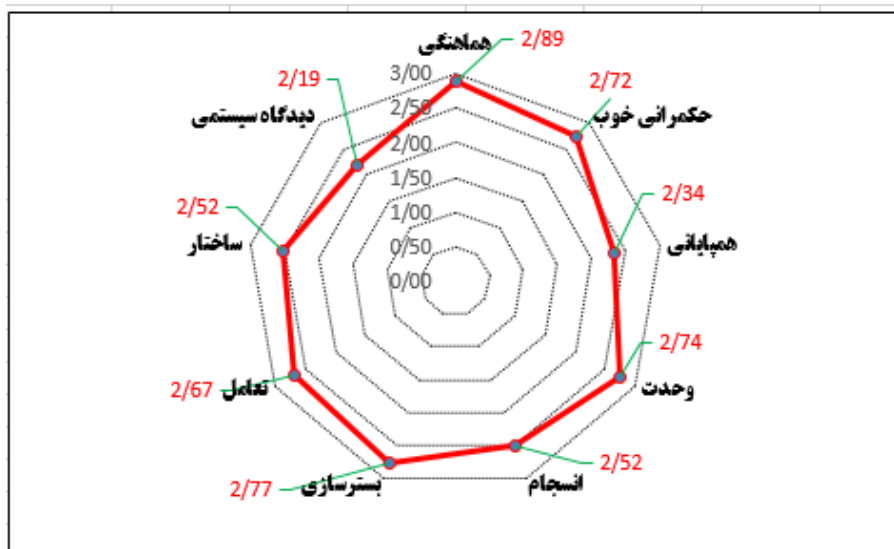
جدول ۶. وضعیت ابعاد مدیریت یکپارچه‌سازی شهر اهواز به تفکیک نهادهای مورد بررسی

دیدگاه سیستمی	ساختار	تعامل	بسترسازی	انسجام	وحدت فرماندهی	همپایانی	حکمرانی خوب	هماهنگی	ابعاد نهاد
+	+	+	+	+	+	-	+	+	نیروی انتظامی و راهنمایی و رانندگی
+	+	+	+	+	+	-	+	-	شرکت گاز
+	-	+	+	-	+	+	+	+	شرکت‌های خصوصی
+	+	+	+	+	+	-	+	-	شرکت برق
-	-	+	+	+	-	+	+	-	شهرسازی
-	+	+	+	+	-	-	+	-	شرکت مخابرات
+	-	-	-	+	-	-	-	+	بهداشت- درمان
+	-	-	-	-	+	+	-	+	استانداری
-	-	-	-	-	+	+	-	-	شهرداری
-	+	-	-	-	-	+	-	+	سازمان آب و فاضلاب
-	-	-	-	-	-	-	-	-	شورای اسلامی شهر

منبع: (یافته‌های پژوهش، ۱۳۹۹)

به ترتیب شاخص‌های هماهنگی، بسترسازی، وحدت، حکمرانی خوب، تعامل، ساختار، انسجام، هم‌پایانی و دیدگاه سیستمی به ترتیب در جایگاه مناسب تا نامناسب قرار گرفته‌اند (شکل ۷).

بصورت کلی وضعیت شاخص‌های مدیریت یکپارچه‌سازی مدیریت شهری از نظر مدیران و کارشناسان سازمان‌های مختلف شهری در شهر اهواز نشان‌دهنده آن است که وضعیت هیچ‌یک از شاخص‌ها، بالاتر از میانگین فرضی (۳) نیستند و

شکل ۷. نمودار تار عنکبوتی وضعیت شاخص‌های مدیریت یکپارچه شهری

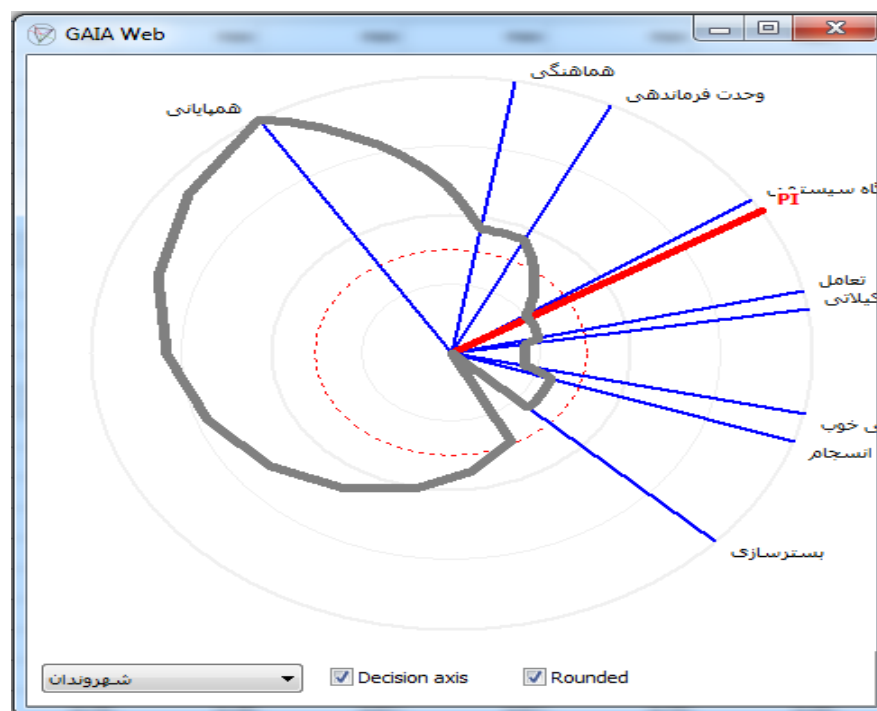
منبع: (یافته‌های پژوهش، ۱۳۹۹)

تحلیل GAIA Web

این نمودارهای گرافیکی نمایش‌دهنده جریان phi جریان یک هر یک از معیارهای منفرد در ارتباط با گزینه‌های مختلف است. شکل به‌دست‌آمده از این نمودارها بیانگر تابعی از رابطه بین معیارها در ارتباط با گزینه انتخابی است. محورهای مربوط به هر کدام از معیارها از مرکز به پیرامون کشیده شده‌است.

از آنجا که دوایر منظم حول مرکز نشانگر مقادیر جریان خالص از مرکز تا +۱ خارجی‌ترین دایره از مرکز دایره است. هر اندازه محورها به همدیگر نزدیک‌تر باشند و اختلاف کمتری داشته باشند، نشان‌دهنده مقادیر خالص و هر اندازه از همدیگر دور باشند، نشان‌دهنده اختلاف بیشتر است. از اتصال مقادیر نظرات شهروندان در ارتباط با هر گزینه و انتخاب، شکلی چندضلعی به‌هم‌ریخته (شبهه تار عنکبوت) به‌دست می‌آید. هر

اندازه این خطوط به یکدیگر نزدیک‌تر باشند یا از مرکز دایره فاصله گرفته‌باشد، نشان‌دهنده اهمیت آن معیار و سازگاری با معیارهای مشابه (از نظر جهت و اندازه‌محور) است. در شکل ۷، تحلیل نظرات شهروندان در جهت وضعیت مدیریت یکپارچه‌سازی در شهر اهواز صورت پذیرفت. در این شکل موقعیت محور تصمیم و دایره نقطه چین مربوط به مقادیر phi با خط قرمز مشخص شده‌است. چنانچه وضعیت شاخص نسبت به خط قرمز مطلوب باشد، در بالای آن قرار می‌گیرد و برعکس (مؤمنی و شریفی‌سلیم، ۱۳۹۰: ۷۴). از نگاه شهروندان وضعیت شاخص‌های هم‌پایانی، هماهنگی، وحدت فرماندهی و دیدگاه سیستمی به‌عنوان شاخص‌های مدیریت یکپارچه‌سازی در شهر اهواز مطلوب هستند و شاخص‌هایی همچون تعامل، ساختار، حکمرانی، انسجام و بسترسازی وضعیت مطلوبی ندارند.

شکل ۷. تحلیل GAIA Web در جهت سنجش نظر شهروندان در رابطه با شاخص‌های مدیریت یکپارچه

منبع: (یافته‌های پژوهش، ۱۳۹۹)

نتیجه‌گیری

امروزه محیط کنونی شهرها و ضرورت توسعه و تعالی آن‌ها، بسیاری از دستگاه‌ها و نهادها را وادار می‌سازد تا دارای نقش‌های پیچیده، پویا و گوناگونی باشند. در این میان، بی‌تردید مرزهای سنتی از بین رفته، وظایف دستگاه‌های مختلف درهم آمیخته و برای خدمات‌رسانی مطلوب، ناگزیر دارای برهم‌کنش و وابستگی بسیاری می‌شوند. در چنین شرایطی، دستگاه‌ها و سازمان‌ها باید از رویکردهای مناسبی به منظور ایجاد هم‌افزایی به‌عنوان یک مؤلفه راهبردی مهم استفاده کنند. مدیریت واحد شهری یکی از آن رویکردهاست. در این پژوهش مؤلفه‌های یکپارچه‌سازی مدیریت شهری در شهر اهواز مورد بررسی و تبیین قرار گرفته‌است. برای رسیدن به این هدف از یافته‌های توصیفی، ضریب همبستگی پیرسون و مدل پرامیتی بهره گرفته شد. در بخش اول بررسی، هر یک از ابعاد مدیریت یکپارچه شهری که خود مشتمل بر گویه‌های مختلفی است، اندازه‌گیری شد و سپس وضعیت آن‌ها تعیین شده‌است. میانگین سنجش مدیریت یکپارچه شهری عددی است، حداقل ۱ و حداکثر ۵ که می‌توان عدد ۳ را به‌عنوان حد وسطی برای آن در نظر گرفت. مطابق با این تحلیل وضعیت هیچ‌کدام از ابعاد مدیریت یکپارچه در شهر اهواز مناسب نبوده‌است. در ادامه، نتایج به‌دست‌آمده از ضریب همبستگی پیرسون نشان می‌دهد که بین همه ابعاد مورد بررسی، رابطه مستقیم (همبستگی مثبت) و معناداری وجود دارد. به‌منظور رتبه‌بندی یا اولویت کامل وضعیت ابعاد مدیریت یکپارچه‌سازی از نگاه نهادهای شهری و شهروندان از مدل پرامیتی در محیط (V-Promethee) استفاده شد. نتایج این تکنیک مطابق با نظر ۳۱۱ کارشناس از ۱۱ نهاد شهری به ترتیب نیروی انتظامی و راهنمایی و رانندگی، شرکت گاز، شرکت‌های خصوصی، شرکت برق و شهرسازی با مقادیر مثبت و منفی، بیشترین

جریان خالص را به خود اختصاص داده‌اند؛ یعنی کارشناسان نهادهای مذکور متعقدند ابعاد مدیریت یکپارچه‌سازی (هماهنگی، حکمرانی خوب، همپایانی، فرماندهی، انسجام و...) در شهر اهواز در سطح مناسبی قرار دارند و تمام قوانین و مقررات آنان رعایت و وظایف و عملکردشان مورد قبول است. از طرفی مقادیر با جریان خالص منفی در سطح نهادهای شرکت مخابرات، بهداشت-درمان، استانداری، شهرداری، آب و فاضلاب و شورای اسلامی شهر نشان‌دهنده آن است که شرایط یا زمینه مدیریت یکپارچه در شهر اهواز فراهم نشده‌است و با شاخص‌های یکپارچه‌سازی در جهت مدیریت بهتر شهر اهواز فاصله دارند. برای روشن شدن مسئله، وضعیت ابعاد ۹ گانه به تفکیک نهادها براساس نمره +۱ و -۱ تقسیم‌بندی شده‌اند. شاخص‌های با نمره +۱ در سطح مناسب و شاخص‌های با نمره -۱، در سطح نامناسب قرار گرفته‌اند. برای سنجش مدیریت یکپارچه‌سازی شهری از دیدگاه شهروندان، نمودار GAIA Web نشان داد که وضعیت شاخص‌های همپایانی، هماهنگی، وحدت فرماندهی و دیدگاه سیستمی به‌عنوان شاخص‌های مدیریت یکپارچه‌سازی در شهر اهواز مطلوب هستند و شاخص‌هایی چون تعامل، ساختار، حکمرانی، انسجام و بسترسازی وضعیت مطلوبی ندارند. در نهایت می‌توان گفت، در مجموعه شهری اهواز، مدیریت شهری یکپارچه تحقق نیافته و مدیریت مجموعه شهری اهواز، نه تنها از نظر وظایف مدیریتی دچار تفرق و چندپارگی است؛ بلکه مشکل اساسی‌تر آن، تفرق در روابط میان نهادهای اثرگذار بر مدیریت شهری (تفرق عملکردی) است که موجب ناهماهنگی‌ها و عدم توفیق مدیریت این شهر است.

پیشنهادها

مهم‌ترین راهکارهای مطرح‌شده برای تحقق مدیریت یکپارچه شهری شامل زمینه‌سازی و حمایت دولت، تقسیم وظایف و اختیارات شفاف میان شهرداری با سایر نهادهای ذی‌ربط و ذی‌نفوذ شهری، لحاظ کردن تمهیداتی چون ارتقاء توان فنی، کارشناسی و مالی در مجموعه شهرداری به‌همراه افزایش قدرت و توان و جاهت سیاسی شورای شهر در سطح سیاست‌گذاری شهری در قالب موارد زیر قابل‌دسته‌بندی است:

- تمرکززدایی از حکومت مرکزی و به‌رسمیت شناختن استقلال رده‌مدیریتی سازمانی مدیریت شهری در سلسله‌مراتب اداری، حاکمیتی کشور در سطح محلی.

- واگذاری تدریجی وظایف دولت به شهرداری‌ها به‌خصوص وظایف مربوط به تأمین زیرساخت‌ها یا وظایف حاکمیتی.

- به‌کارگیری مدل‌های مناسب مدیریت شهری و بازتعریف وظایف و اختیارات شهرداری.

- عدم‌انجام در سیاست‌گذاری مدیریت شهری چه در سطح کلان و چه در سطح عملیاتی باعث شده که اجرای طرح‌های شهری با بسیاری از مشکلات روبه‌رو شود. برای دستیابی به مدیریت یکپارچه شهری با ایجاد انسجام از طریق همبستگی بین مدیران سازمان، کارکنان سازمان‌های متولی امور شهری و همچنین بین سازمان‌های متولی امور شهری نیز متعهد کردن تمامی کارکنان سازمان نسبت به امور اجرایی، الزامی است.

- تدوین اهداف بلندمدت هم‌راستا میان سازمان‌های متولی امور شهری، داشتن اقدامات و فعالیت‌های اجرایی در راستای چشم‌انداز مشترک و توجه کارکنان به کسب نتایج کلی که سبب انعطاف‌پذیری سیستم در مطابقت با شرایط زمان و مکان و تغییرات محیط امکان‌پذیر می‌شود.

- گسترش فعالیت شوراهای در سطوح مختلف شورای محله تا شورای منطقه کلان‌شهری و بهبود بستر حضور و مشارکت شهروندی در مدیریت شهری.

- ایجاد تفکر سیستمی با داشتن دیدگاه کل‌نگر در مواجهه با مسائل پیچیده شهری، داشتن دیدگاه مشترک میان اقدامات کاری سازمان‌های متولی امور شهری و نزدیکی دیدگاه‌ها و اهداف به یکدیگر.

- رسیدن به حکمرانی شایسته از طریق ایجاد نظام پیشنهادها و نظام مشورتی با کارکنان و شهروندان، افزایش شفافیت، مشارکت، پاسخگویی، مسئولیت‌پذیری، قانونمندی یا قانون‌مداری با حذف قوانین و مقررات قدیمی، متناقض و متعدد در نظام شهری، یکپارچگی، انسجام در قوانین جاری، حضور و مشارکت واقعی همه‌جانبه مردم، شهروندان در سرنوشت شهر، فرایند تصمیم‌سازی و تصمیم‌گیری نظام شهر می‌توان برشمرد.

- وحدت فرماندهی مهم‌ترین مؤلفه در دستیابی به مدیریت یکپارچه شهری است. به‌دلیل وجود مراکز موازی نهادی به‌عنوان هماهنگ‌کننده کل سازمان‌های خدمات‌رسان شهری برای سامان دادن به پراکندگی مدیریت امور شهری که متشکل از یک مرکز برنامه‌ریزی و تصمیم‌گیری فراسازمانی مرکزی برای مطالعه و طراحی قبل از برنامه‌های اجرایی و عملیات است، وجود داشته‌باشد.

منابع

بابایی، مهناز، ابراهیمی، سعید (۱۳۹۵) مطالعه و بررسی مولفه‌های مدیریت یکپارچه در شهر اصفهان، فصلنامه اقتصاد شهری، دانشگاه اصفهان، سال اول، شماره اول، زمستان ۱۳۹۵، صص: ۵۴-۳۵.

<http://ensani.ir/fa/article/363238>

بهرامی، انوشیروان (۱۳۹۵)، سنجش مدیریت شهری در نواحی شهر ایزد، پایان‌نامه کارشناسی ارشد، رشته جغرافیا و برنامه‌ریزی شهری، دانشگاه نجف آباد اصفهان، استاد راهنما: دکتر خادم‌الحسنی.

http://www.sepehr.org/article_25945.html

صادقی بخی، احمد (۱۳۸۲)، الگوی پیشنهادی برای مدیریت شهری (مورد مطالعه: شهر یزد). پایان نامه کارشناسی ارشد شهرسازی، دانشگاه آزاد واحد تهران مرکزی، استاد راهنما: اصغر نظریان.

صرافی، مظفر و عبداللهی، مجید (۱۳۸۷)، تحلیل مفهوم شهروندی و ارزیابی جایگاه آن در قوانین، مقررات و مدیریت شهری کشور، فصلنامه پژوهش های جغرافیایی دانشگاه تهران، دوره ۴، شماره ۴۳، صص ۱۳۴-۱۱۵.

<http://ensani.ir/fa/article/47893>

عبادی نژاد، سیدعلی، بیات، ناصر، رستگار، ابراهیم، زمانی، حسین (۱۳۹۶)، جایگاه پلیس در مدیریت یکپارچه شهری (مطالعه موردی، استان کرمانشاه)، فصلنامه پژوهش های مدیریت انتظامی دانشکده فرماندهی و ستاد - دانشگاه علوم انتظامی، سال ۱۲، شماره ۱، صص ۵۳-۲۹.

<https://www.sid.ir/fa/journal/JournalList.aspx?ID=3163>

عزیزی، محمدمهدی، ایوبی اردکان، محمد، نوری، نسرین (۱۳۹۱)، بررسی نقش کنشگران و ابزارهای مدیریت شهری در یکپارچگی مدیریت کلانشهر تهران، نشریه هویت شهردانشگاه آزاد اسلامی واحد علوم تحقیقات، سال ۶ شماره ۱، صص ۱۶-۵.

http://hoviatshtahr.srbiau.ac.ir/article_1321.html

عزیزی، محمدمهدی، ایوبی اردکان، محمد و نوری، نسرین (۱۳۹۰)، نقش قوانین و مقررات در تحقق مدیریت یکپارچه در مجموعه شهری تهران. مجله معماری و شهرسازی آرمان شهر دکتر مصطفی بهزاد فر، ۴(۶)، ۱۲۸-۱۱۷.

http://www.armanshahrjournal.com/article_32677.html

فرجی سبکبار، حسنعلی؛ سید علی بدری؛ حمدالله سجاسی قیداری؛ طاهره صادقلو؛ علی شهدادی خواجه عسگر (۱۳۹۰). اولویت بندی توسعه کارآفرینی در مناطق روستایی با استفاده از تکنیک پرومتی (مطالعه موردی: دهستان حومه بخش مرکزی شهرستان خدابنده استان زنجان)، فصلنامه پژوهش های جغرافیای انسانی، شماره ۷۵، صص ۶۸-۵۳.

https://jhgr.ut.ac.ir/article_24486.html

فیروزی، محمدعلی، نعمتی، مرتضی، داری پور، نادیا (۱۳۹۳)، سنجش و ارزیابی شاخص های کیفیت زندگی در طرح مسکن شهر امیدیه، فصلنامه جغرافیا و مطالعات محیطی، شماره یازدهم، صص ۴۹-۶۲.

حسینی شه پریان، نبی اله (۱۳۹۴)، تحلیلی بر عدالت فضایی با تأکید بر خدمات عمومی شهری در کلانشهر اهواز، پایان نامه کارشناسی ارشد رشته جغرافیا و برنامه ریزی شهری، دانشگاه شهید چمران اهواز، استاد راهنما: دکتر سعید امانپور.

حیدری، محمدرضا (۱۳۹۲)، سنجش عملکرد مدیریت شهری با تأکید بر شاخص های حکمروایی خوب شهری (نمونه موردی: شهر یزد)، استاد راهنما: محمدرضا رضایی، پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه یزد.

دویران، اسماعیل (۱۳۹۳)، ضرورت گذر از اداره سنتی به رهیافت مدیریت نوین شهری در ایران، اولین کنفرانس ملی شهرسازی، مدیریت شهری و توسعه پایدار، دانشگاه تربیت مدرس تهران.

رضایی، میثم، زنگی آبادی، علی، هل فروش، محمدرضا (۱۳۹۷)، ارزیابی و تحلیل مدیریت شهری بافت تاریخی کلان شهرهای ایران، با تأکید بر مدیریت یکپارچه شهری (مطالعه موردی: کلان شهر شیراز)، فصلنامه علمی- پژوهشی جغرافیا (برنامه ریزی منطقه ای) موسسه آموزش عالی قشم، سال دهم، شماره ۲، بهار ۱۳۹۹، صص ۳۱۱-۲۷۹.

http://www.jgeoqeshm.ir/article_109445.html

رضانی فرخ، احمد (۱۳۹۳)، مطالعه مروری مقالات مدیریت یکپارچه شهری، ششمین کنفرانس ملی برنامه ریزی شهری و مدیریت با تأکید بر مولفه های شهر اسلامی، مشهد، صص ۴۸-۳۲.

سرای، محمد حسین، علیان، مهدی (۱۳۹۴)، سنجش و ارزیابی میزان پایداری محله ای در بافت تاریخی شهر یزد، برنامه ریزی و آمایش فضا دانشگاه تربیت مدرس، دوره نوزدهم، شماره ۱، صص ۱۰۸-۷۹.

<http://ensani.ir/fa/article/341094/>

سرور، رحیم، آشتیانی عراقی، مجیدرضا، اکبری، مجید (۱۳۹۶) واکاوی عوامل موثر بر تحقق پذیری مدیریت یکپارچه شهری، مطالعه موردی کلانشهر تهران، فصلنامه جغرافیا انجمن- جغرافیای ایران، شماره ۵۲.

<https://www.sid.ir/fa/journal/ViewPaper.aspx?id=300370>

شماعی، علی، ابراری، محمدمهدی (۱۳۹۲)، نقش مدیریت یکپارچه شهری در توسعه فرهنگ شهرنشینی شهر تهران، فصلنامه علمی پژوهشی اطلاعات جغرافیای سپهر سازمان جغرافیایی نیروهای مسلح، دوره ۲۱، شماره ۸۶، صص ۷۳-۶۷.

موسوی، سید نورالله، زیباری، کرامت‌الله (۱۳۹۷) ارزیابی تاثیرگذاری عوامل موثر بر مدیریت یکپارچه شهری در ایران، مطالعه موردی: شهر اهواز، فصلنامه مطالعات عمران شهری پاکزاد آزادخانی، دوره دوم، شماره ششم، پاییز ۱۳۹۷، صص ۹۴-۱۱۳.

<http://ensani.ir/fa/article/386472/>

مومنی، منصور، شریفی سلیم، علیرضا (۱۳۹۰)، مدل‌ها و نرم افزارهای تصمیم‌گیری چند شاخصه، تهران، انتشارات مؤلفین.

نظریان، اصغر و محمدرحیمی (۱۳۹۱)، تحلیل الگوی مدیریتی شهر تهران، پژوهش‌های جغرافیای انسانی دانشگاه تهران، دوره ۴۴، شماره ۸۱، صص ۱۲۶-۱۱۱.

https://jhgr.ut.ac.ir/article_24983.html

نویسی، حسین (۱۳۸۲)، ارائه الگوی مناسب تقسیمات شهری بر اساس مدیریت یکپارچه (مطالعه موردی: مشهد)، پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه تربیت مدرس، استاد راهنما: دکتر حسین شکویی.

نویس‌کیا، امیر (۱۳۹۴)، مدیریت یکپارچه سیلاب شهری در توحید شهر سبزوار، مقطع کارشناسی ارشد رشته جغرافیا و برنامه‌ریزی شهری، دانشکده جغرافیا، دانشگاه سبزوار، دکتر ابوالقاسم امیراحمدی.

Chakrabarty, B. K., (2001), "Urban Management; Concepts, Principles, Techniques and Education", Cities, Vol. 18, No. 5, pp 331-345.

[https://doi.org/10.1016/S0264-2751\(01\)00026-9](https://doi.org/10.1016/S0264-2751(01)00026-9)

Chou, t Lin, C. Cho, W. and Haung, P. (2004). Application of the PROMETHEE technique to determine outlet location and flow direction in DEM. Journal of hydrology, 287: 49-61.

<https://www.tandfonline.com/doi/pdf/10.1080/1331677X.2015.1075139>

Milojevic, B., (2018), "Integrated Urban Planning in theory and practice". 10.7251/STP1813323M

Stren, R., (1993), "Urban management' in development assistance: An elusive concept", Cities, 10 (2).

[https://doi.org/10.1016/0264-2751\(93\)90044-J](https://doi.org/10.1016/0264-2751(93)90044-J)

<https://www.sid.ir/fa/journal/ViewPaper.aspx?ID=287704>

قالیباف، محمدباقر، حافظ‌نیا، محمدرضا، محمدپور، علی (۱۳۹۲)، نقش تقسیمات شهر در مدیریت یکپارچه شهری موردی: شهر تهران، فصلنامه انجمن جغرافیایی ایران، دوره جدید، سال ۱۱، شماره ۲۷، صص ۶۹-۴۸.

کاظمیان، غلامرضا (۱۳۷۳)، طراحی سیستم مدیریت شهری مناسب شهرهای ایران (نمونه موردی: شهر مشهد)، پایان‌نامه کارشناسی ارشد برنامه‌ریزی شهری و منطقه‌ای، دانشگاه شهید بهشتی.

کاظمیان، غلامرضا (۱۳۸۳)، تبیین رابطه ساختار حاکمیت و قدرت شهری با سازمان یابی فضا، رساله دکتری رشته جغرافیا و برنامه‌ریزی شهری، دانشگاه تربیت مدرس تهران، استاد راهنما: اکبر پرهیزگار.

کاظمیان، غلامرضا، دویران، اسماعیل، مشکینی، ابوالفضل، رکن‌الدین افتخاری، عبدالرضا، کلهرنیا، بیژن (۱۳۹۱)، مدیریت یکپارچه شهری در ساماندهی سکونتگاه‌های غیررسمی شهرهای میانی ایران، موردی: شهر زنجان و همدان، فصلنامه مدیریت شهری سازمان شهرداری‌ها و دهیاری‌های کشور، شماره ۳۰، صص ۶۸-۵۳.

<https://www.sid.ir/fa/journal/ViewPaper.aspx?id=188686>

کاظمیان، غلامرضا، میرعابدینی، سیده زهره (۱۳۹۰)، آسیب‌شناسی مدیریت یکپارچه شهری در تهران از منظر سیاستگذاری و تصمیم‌گیری شهری، نشریه هنرهای زیبا پردیس هنرهای زیبا دانشگاه تهران، شماره ۴۶، صص ۳۸-۲۷.

https://jfaup.ut.ac.ir/article_25058.html

کامیار، غلامرضا (۱۳۸۵) حق کسب و پیشه از دیدگاه حقوق شهری و شهرسازی در نظام حقوقی ایران، ماهنامه کانون کانون سردفتران و دفتریاران، شماره ۶۶.

<http://ensani.ir/fa/article/161151/>

کیانی، اکبر، فاضل‌نیا، غریب، سالاری، فرضعلی (۱۳۹۲)، مقایسه تطبیقی مدیریت سنتی و جدید شهری در ایران، دو فصلنامه بوم‌شناسی شهری دانشگاه پیام‌نور، سال ۴، شماره ۲، صص ۱۰۰-۸۱.

<http://ensani.ir/fa/article/339087/>

transformation. Journal of Cleaner Production, 50,p 91-100.
https://doi.org/10.1016/j.jclepro.2012.11.031.

Woolthuis, R. K., Hooimeijer, F., Bossink, B., Mulder, G. , & Brouwer, J. (2013). Institutional entrepreneurship in sustainable urban development: Dutch successes as inspiration for